

נאשרים

ה.תראל

העלים הקטנים הפתאים,

שנטו לשמוע

בקול רוח הסתו

נשרו מן העץ בשדרה.

על פני חצץ ומשעול

יצאו במחול

שיכורים מחדות השחרור

ומחלומות המחר

כל אחיהם על העץ

הביטו בהם בקנאה,

רק הגזע העבות הניד ראשו בעצב:

"מחר תאסוף אותם מכונית האשפה"

לפני קריאת השיר

א. תצפית אישית

בני אדם מסתכלים על הקורה סביבם ומהרהרים אודותיו. הצייר – יעלה את רישומיו אלו על הבד בעזרת מכחול וצבעו, המלחין – יתאר אותם באמצעות התווים, והסופר – יעלה אותם על הכתב. גם תופעות פשוטות יכולות לשמש לסופר רקע ליצירה, וכפי שכותב ד. זריצקי:
"וככה אתהלך על פני היקום
כשתרמיל השירה על שכמי . . ."

הוא מסתובב בעולם ומלקט נושאים לכתיבה לפי מראות הטבע, לפי התנהגות הסובבים ועוד מובן שנקודת מבטו של הסופר על אותה תופעה – היא אישית לו.

נערוך ניסוי:

* בחרו תופעת טבע מסוימת לדוגמה: הים

* כתבו במחברותיכם תאורים אישיים עליה

* השוו את התאורים. מה היתה נקודת מבטו של כל אחד מכם? _____

לפני שתעברו ללימוד השיר "נושרים" צפו בעצמכם בשלכת וכתבו על פי תצפיתכם האישית – שיר או חיבור עליה.

אחרי קריאת השיר

ב. התצפית האישית על השלכת

השלימו:

* לפנינו שיר שנושא: _____

* כתבו אותו בפארפרזה (תעתיק – העתקת רעיון מסוג כתיבה אחד לשני) בצורה פרזאית (לא בתור שיר) במילים שלכם: העלים _____, נטו לשמוע _____, נשרו. שאר העלים _____

* בקריאת השיר אנו יכולים לקבוע שהתצפית האישית של המשוררת רואה בשלכת לא רק תופעת טבע מוכרת בסתו, אלא תופעה הנובעת מבחירת העלים. הסבירו קביעה זו והוכיחו מן השיר: _____

האם באמת השלכת אינה הכרח לעלים? _____ אם כן מדוע המשוררת מאשימה בה את העלים?

בקריאה שטחית של השיר אנו מבחינים בסיכום הבא:

בבית א' – העלים הקטנים _____

בבית ב' – העלים מתעופפים, מסתחררים עם הרוח

בבית ג' – התגובות לשלכת: מצד העלים שנשארו על העץ - _____

מצד הגזע - _____

כבר בקריאה השטחית אנו רואים שבתצפית של המשוררת יש נימה אישית:

בבית א' – העלים אינם רק קטנים (זאת מסקנה של כל הרואה אותם), אלא לדעתה גם _____ גם השלכת אינה תופעת מחויבת המציאות, אלא לדעת הסופרת – בחירה סובייקטיבית: העלים לא נשרו סתם, אלא עשו זאת מפני ש _____ הם לא סתם שומעים בקולה, אלא מודגש שהם בחרו בשמיעה: **נטו**

לשמוע בקול רוח הסתו.

בבית ב' – תיאור העלים הנושרים מקבל דימויים וקונטציות (משמעויות לוואי של ביטוי או מלה). אפשר היה לתאר אותם כנזופים, כעלובים, כשמוטים כחסרי רוח חיים, כגוססים . . . אך המשוררת צובעת אותם בצבעים אחרים: "יצאו במחול"

_____ חולמים את " _____ "

מדוע היא בוחרת בדימויים אלו? מדוע אלו הקונטציות שלה? ואין אלו דימויים מתאימים לעלים! העלים אינם נראים במחול מתואם ומכוון, הם נראים דווקא כמסתחררים עם הרוח, **מדוע נראים הם למשוררת בצורה שבה היא בחרה לתאר?**

נקודת המבט שדרכה מסתכלת המשוררת מעמיקה את הסתכלותה בבית ג':

העלים הנשארים על העץ מביטים ב _____

הגזע העבות חושב: _____

הרגש שלו הוא _____.

בבית ג' העלים הנשארים והעץ מתוארים אפופי רגשות – בעוד שכידוע לנו העלים הם בדרגת צומח ולא אדם. לצורת הביטוי בתצפית אישית זו, בה הצומח מקבל תיאור רגשות האופיני לבן אדם, קוראים **האנשה - הענקת תכונות אנוש לבע"ח, לצומח או לדומם.**

* נסמן בקו את כל ביטויי האנשה בשיר.

* הדגימו ביטויים מתוך אלו שסימנתם: _____

ג. הנמשל:

נסו לקבוע: מהי צורת ההסתכלות של הסופרת על תופעת השלכת? האם היא מעודדת אותה, חושבת אותה לרצויה, או מצטערת בגינה ודוחה אותה? _____

אם נקרא שוב את הניתוח שערכנו לתצפית, נגלה מספר סימני שאלה על התצפית של המשוררת:

- מדוע העלים הנושרים הם פתאים לדעתה?

- מדוע לדעתה הם עושים זאת מתוך נטיה לשמוע בקולה של הרוח?

- מדוע לדעתה, הם מאושרים בכך, שיכורים, חולמים חלומות?

- תגובת הגזע לעומת העלים שעל העץ - מנין לה זאת?

סימני שאלה אלו תריכים לשמש לנו כתמרורים.

* חשבו: מה תפקידו של התמרור? _____

כשקוראים יצירה ספרותית ומגלים בה רצף של תמיהות על כוונת היוצר, יש לחשוב על משמעות נוספת ביצירה. הסופר מפזר את התמרורים כדי לכוון אותנו לדרך נוספת, להבהיר לנו שאין להסתפק בקריאה הראשונית של היצירה, כי בה נחשוף רק את הרובד החיצוני התמרורים מכוונים אותנו לעיון חוזר ביצירה ולחשיפת הרובד הפנימי.

* קראו שוב את היצירה, שימו לה לשמה.

* האם אתם מכירים את המלה "נושרים" כסמל (מילה או מושג המקובלים כתיאור מצב מעבר למשמעותם הראשונית)

לתופעה מסוימת? _____ מהי? _____

* נקרא שוב את הבית הראשון. רוח הסתו – מסמלת את רוח הזמן מי הם – לדעתכם, העלים הקטנים שנספחים אחריה? _____

קלי דעת הם אלו שנוהים אחר שגינות הרגע, אופנות, תאוות ואידיאולוגיות שבכל תקופה ותקופה אנשים יציבים בדעתם אינם נוהים אחר הזמני והמתחלף.

* בבית ב' אנו שומעים על שמחתם של קלי הדעת שנסחפו: הם שמחים בחיי הרגע, שיכורים – האם ביטוי זה הוא מעריך ומכבד או לועג ודוחה כלפיהם? נמקו: _____

חלומות המחר, הזיות ומקסמי שווא קורצים להם ונדמה להם כי הסחפות אחר הבלי הזמן תועיל להם ותיטיב עמם.

* הסבירו על פי בית ג' מה קורה לעלים הנותרים על העץ, לאלו הדבקים בתורה שלא תהא מוחלפת לעולם, האם הם

בטוחים בעצמם? _____ מדוע? _____.

פעמים שאדם רואה את ההסחפות עם רוח הזמן, אמנם אינו נסחף – אך בלבו עולם ספקות בקשר למצבו. נדמה לו ש"שם", אצל הנושרים טוב נעים וקל יותר.

* מי הפיקח שמודע את האמת? _____ מי מסמל אותו בשיר? _____
 מדוע הגזע הוא סמל לאנשים החכמים והיציבים שלא מתפתים? _____
 מהי האמת לדעת הפקחים? _____ הם יודעים שלנושרים אין עתיד!
 * מי לדעתכם צודק, הגזע או העלים? _____
 אם הגזע צודק, מדוע הוא עצוב? _____
 הצדיקים אינם מעוניינים במות החוטאים "יתמו חטאים" הם מקווים, ולא "יתמו חוטאים" ולכן הם עצובים.

נסכם: לפנינו משל ונמשל בשיר, המשל הוא הרובד החיצוני והנמשל הוא הרובד הפנימי השלימו את עיקריו בעזרת הטבלה הבאה:

רובד פנימי	תמרוז	רובד חיצוני	
_____ נסחפים עם _____	נטו _____ לשמוע ב _____	העלים הקטנים _____	בית א'
שמחים בחיי הרגע, מתהוללים והוזים במקסימי שווא.	יצאו _____ (לא מתאים לעלים) חולמים _____	_____	בית ב'
הנתרים החלו להעלות ספקות על מצבם הגזע _____ יודעים שהעתידי עצוב.	קנאה: _____	הגזע העבות ניצב במקומו, הוא יודע: _____	בית ג'

ד. התצפית האישית בעקבות השיר

קראו את השיר בשלישית.

תארו רב שיח דמיוני בין העץ לעלים הנושרים: _____

* לפניכם עיקרי הרובד החיצוני של השיר, האם לדעתכם האישית, יש רובד פנימי שונה ממה שהוצג לפניכם? אם כן, כתבוהו:

המשל – הרובד החיצוני	הרובד הפנימי כפי שהוצג	הרובד הפנימי לדעתכם האישית
העלים שנשרו	_____	_____
העלים שנשארו	_____	_____
הגזע	_____	_____

ה. ועוד תצפית אישית על השלכת

לפניכם שיר נוסף על עלי השלכת הנושרים, תוצאות תצפיתה האישית ש משוררת אחרת.

קראוהו:

עלי שלכת

ר. לנטופ

עלי שלכת נושרים

עלי שלכת אומרים

חבל שאנו חלשים

חבל שאנו נתלשים

חבל שאין לנו שורשים

וכך הם נכמשים

וכך הם מתיבשים

עלי שלכת ללא שורשים

האם נקודת המבט בשיר זה שונה או שווה לנקודת המבט בשיר "נושרים"? נמקו את דעתכם: _____

ו. מילון ספרות:

בניתוח השיר "נשרו" מספר מושגים ספרותיים הגדירו אותם על פי האמור לעיל:

_____ סמל -

_____ קונטציה -

_____ האנשה -